

Zapiski entomologiczne z wycieczek w Pieninach. Entomologische Excursionsnotizen aus den Pieniny.

podał

Dr. ROMAN KUNTZE.

Pieniny były eksploatowane w zakresie różnych grup owadów zarówno w okresie rozkwitu fizjografii galicyjskiej, (Wierzejski, Nowicki) jak i w ostatnich dziesiątkach lat (Sitowski, Słach, Fudakowski, Tenenbaum¹⁾). Niemniej jednak nawet w lepiej poznanych rzędach owadów można jeszcze niewątpliwie wykryć wiele interesujących gatunków nieznanych w tem pasmie. Poniżej podaję wiadomości o kilku gatunkach z rzędów chrząszczy i błonkoskrzydłych, zebranych w Pieninach podczas wycieczek w lipcu 1934, zasługujących na uwagę ze względu na nieliczne znane dotąd w Polsce miejsca występowania oraz o 1 gatunku nowym dla fauny Polski. W tem miejscu ograniczam się tylko do wymienienia tychże gatunków i nielicznych uwag o ich ekologii i rozsiadaniu w Polsce, gdyż ogólną charakterystykę fauny Pienin podaję w szkicu ogłoszonym w czasopiśmie „Kosmos” (Serja B, Tom 59., 1934.²⁾).

Coleoptera.

Attalus (Nepachys) cardiaca L. Gatunek nowy dla fauny Polski, znany w Europie tylko z Alp, Skandynawji i Kaukazu, posiada więc rozsiadanie gatunków borealno-górskich, dotąd — o ile można sądzić z katalogu Winklera z r. 1924 — nieznaną z łuku Karpat. 1 okaz skosiłem na zboczu na wschód od Czorsztyna.

Quasimus minutissimus Germ. Tego najmniejszego w faunie polskiej przedstawiciela rodziny Sprężykowatych (*Elateridae*) spotykałem na nasłonecznionych ściankach, porośniętych skąpą roślinnością w okolicy zamku w Czorsztynie i da-

¹⁾ Tu nie podaję literatury odnoszącej się do fauny pienińskiej, gdyż zestawilem ją w szkicu cytowanym poniżej, ogłoszonym w „Kosmosie”.

²⁾ Niektóre z wymienionych w niniejszych zapiskach gatunków nie były omówione w powyższym szkicu, podobnie jak nie uważałem za potrzebne ponownie tu podawać tamże omawiane, szerzej rozsiadane w Polsce południowej.

lej na wschód, jednak tylko w niższych położeniach. Dotychczas znany był on na ziemiach polskich z jarowego Podola, gdzie występuje w podobnych warunkach siedliskowych i Śląska Cieszyńskiego (okolice Ustronia).

Cryptocephalus carpathicus Friv. Podaję dawniej ten gatunek z Gorganów, jako pierwszego stanowiska w polskiej części Karpat, następnie wykryty w Tatrach przez Dra Ciszewicza; 1 okaz strząsnąłem ze świerka, w okolicy Czorsztyna. Ten endemiczny gatunek karpacki jest w każdym razie u nas rzadki, moje spostrzeżenia potwierdzają dane w katalogu chrząszczy Śląska Gerhardta, że żyje na świerkach wbrew wiadomości u Reittera, że na bukach.

Chrysomela coeruleans Scriba. Na *Mentha spec.* nad potokami, pod Czorsztynem i Niedzicą. Wbrew połączeniu jej przez Reittera z *Chrysomela menthastri* Suffr. nowsza literatura uznaje tę Stonkę za oddzielny gatunek, gdyż różni się od *menthastri* nie tylko barwą, ale także delikatniej punktowaniem i proporcjonalnie krótszym przedpleczem. Rozsiadanie jej w Polsce południowo-zachodniej i stosunek do występowania *menthastri* zasługiwałyby na dokładniejsze poznanie. Z Małopolski Wschodniej (okolice Lwowa, Podole, Karpaty Wschodnie) znam tylko *menthastri* a znane mi okazy *coeruleans* — oprócz zebranych przezemnie pienińskich — pochodzą ze Śląska Cieszyńskiego i zachodnich Karpat.

Aphthona cyparissiae Koch. Podaję przed kilku laty rewizję gatunków z pokrewieństwa *Aphthona cyparissiae* Koch.¹⁾ mogłem wykazać z Polski ten gatunek tylko na podstawie okazów z Ojcowa. W Pieninach występuje bardzo licznie na *Euphorbia cyparissias* L. na niezadrzewionych nasłonecznionych skałach w niższych położeniach (okolice Czorsztyna i dalej na wschód). Zbadałem większą ilość samców i potwierdziłem w zupełności stałość kształtu penisa podanego poprzednio. Natomiast według materiałów dostarczonych mi przez prof. T. Trelę z okolic Przemyśla występuje tam już wschodnio-europejski gatunek zastępczy: *A. nigriscutis* Foudr., wobec czego nader interesującym byłoby zbadanie rozsiadania tych gatunków na obszarze między Sanem a Pieninami.

¹⁾ Polskie Pismo Entomologiczne, T. IX. 1930.

Hymenoptera.

Abia fulgens Zadd. Z Polski znana dotąd wyłącznie z Pienin, mianowicie podana przez Obarskiego na podstawie okazu zebranego przez Polińskiego w dolinie Potoku Pienińskiego¹⁾. Złowiłem kilka okazów na łąkach przy drodze na Trzy Korony (oznaczył Dr. J. Noskiewicz).

Trigonalys Hahni Spin. Przedstawiciel jedyny w faunie polskiej (i niemieckiej) rodziny *Trigonalidae*, znany dotąd — według informacji udzielonych mi przez Dra J. Noskiewicza — tylko z Podola po Lwów; 1 okaz złowiłem na skalistych zboczach między t. zw. Flakami a Kątem. W Niemczech ten gatunek uchodzi również za rzadki element południowy, podawany z Badeni i Turyngji (ozn. Dr. J. Noskiewicz).

Lasius emarginatus Latr. Tę Hurtnicę stwierdziłem na skałach w okolicy zamku czorsztyńskiego i między Flakami i Kątem. Według poglądów ś. p. Jarosława Łomnickiego ten południowy gatunek znany był dotąd tylko z Podola, a wszelkie dane o okazach znajdujących w Polsce południowo-zachodniej polegały na błędnym oznaczaniu okazów *Lasius niger* L. W Pieninach spotykałem ją w analogicznych warunkach środowiskowych, jak na Podolu jarowem, w Miodoborach i w południowych Alpach, gdzie miałem sposobność od szeregu lat obserwować ten gatunek jako wybitnego mieszkańca nasłonecznionych ciepłych skał. W terenie łatwo odróżnić tę Hurtnicę od pospolitej H. czarnej (*Lasius niger* L.) po jaskrawem czerwawem ubarwieniu tułowia i po szybkich ruchach.

Tapinoma erraticum Latr. Na skałach między Flakami a Kątem. Gatunek ten sięga u nas po okolice Warszawy i Kutna, jednak pospolitszy jest tylko w południowej Polsce (zwłaszcza na Podolu) na nasłonecznionych wzgórzach i ściankach.

Zusammenfassung.

Es werden einige bemerkenswerte Coleopteren und Hymenopteren aus dem Pieniny-Gebirgsstock (in den Zentralkarpathen, östlich von Tatra) angegeben. Dieses aus Kalk gebaute Gebirge zeichnet sich durch das Vorkommen der südlichen,

¹⁾ Fragmenta Faunistica Musei Zoologici Polonici, I. 1931.

xerothermen, also eigentlich der Karpathenfauna fremden Tierarten aus. Von oben besprochenen gehören zu solchen besonders *Quasimus minutissimus* Germ., *Trigonalys Hahni* Spin., *Lasius emarginatus* Latr. und trotz der etwas weiteren Verbreitung auch *Aphthona cyparissiae* Koch. und *Tapinoma erraticum* Latr. Es gibt in der polnischen Fauna eine Anzahl von Arten, welche nur aus Pieniny und Podolien (in Südostpolen) bekannt sind, wie unter oben erwähnten *Trigonalys Hahni* Spin. und *Lasius emarginatus* Latr.

Attalus cardiacae L. dagegen ist eine boreo-alpine Art, die hiemit — wenigstens nach dem Winklers Catalogus — zuerst für den Karpathenbogen nachgewiesen wird, da sie bis jetzt in Europa nur aus den Alpen, Skandinavien und Kaukasus bekannt war.

Z Zakładu Ochrony Lasu i Entomologii przy Wydziale rolniczo-lasowym Politechniki Lwowskiej.

Institut für Forstschutz und Entomologie der Technischen Hochschule in Lwów.